

## **YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 9/2003 vp**

**Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (alusjäterikosdirektiivi)**

*Suurelle valiokunnalle*

### **JOHDANTO**

#### ***Vireilletulo***

Eduskunnan puhemies on 26 päivänä toukokuuta 2003 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (alusjäterikosdirektiivi) (U 14/2003 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

#### ***Asiantuntijat***

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Jaana Heikkinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- lainsäädäntöneuvos Lena Andersson, oikeusministeriö
- ympäristöneuvos Olli Pahkala, ympäristöministeriö
- kommodori Kauko Lehtinen, Rajavartiolaitoksen esikunta
- yli-insinööri Kalervo Jolma, Suomen ympäristökeskus SYKE.

### **VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ**

#### ***Direktiiviehdotus***

Komissio antoi 5.3.2003 ehdotuksen alusjäterikosdirektiiviksi (KOM (2003) 92 lopullinen). Ehdotus sisältää kaksi erillistä toimenpidekokonaisuutta. Ensinnäkin ehdotetaan, että Euroopan yhteisön lainsäädäntöön otetaan alusten aiheuttaman meren pilaantumisen estämiseen liittyvät kansainväliset päästösäännöt sekä säädetään yksityiskohtaisesti päästökieltojen täytäntöönpanon valvonnasta. Toiseksi direktiivil-

lä on tarkoitus säätää päästösääntöjen rikkomisen rikokseksi.

#### ***Valtioneuvoston kanta***

Valtioneuvosto tukee toimia, joilla Euroopan unionin tasolla tehostetaan alusjätepäästöjen vastaisia toimia. Ehdotetun direktiivin oikeusperustaan valtioneuvosto kuitenkin suhtautuu kielteisesti.

## VALIOKUNNAN KANNANOTOT

### *Perustelut*

#### *Yleisarvio*

Ympäristövaliokunta rajoittuu lausunnossaan arvioimaan direktiiviehdotusta ainoastaan pääkysymyksen eli meriensuojelun näkökulmasta. Direktiiviehdotuksen oikeusperustaan ja rikosoikeudellisten seuraamusten säätämistapaan lausunnossa ei puututa.

Meriensuojelun lähtökohdasta valiokunta tukee valtioneuvoston kantaa siitä, että Euroopan unionin tasolla on tarpeen tehostaa alusjätepäästöjen vastaisia toimia. Ehdotus alusjäterikosdirektiiviksi on tärkeä täydennys unionin aiempiin merenkulun turvallisuutta koskeviin toimiin, joita muun muassa ovat direktiivit satamavalvonnasta (95/21/EY), alusjätteiden jättopakosta satamiin (2000/59/EY) ja alusliikenteen seurantajärjestelmästä (2002/59/EY) sekä direktiiviehdotus öljyalusten kaksoisrunkovaatimuksen nopeutetusta käyttöönotosta (KOM (2002) 780 lopullinen).

Säättämällä rikosoikeudellisista seuraamuksista voidaan laittomien öljypäästöjen jättäjät ja törkeällä huolimattomuudella öljyonnettomuuden aiheuttaneet saattaa välittömään vastuuseen aiheutuneista vahingoista. Tämä on erittäin tärkeää, sillä nykyiset kansainväliset siviilioikeudelliset vastuu- ja korvausjärjestelmät rajoittavat saastuttajan henkilökohtaista vastuuta (aluksen omistajan oikeus rajoittaa vastuuta, kollektiiviset korvaukset rahastoista). Nykyisillä vastuu- ja korvausjärjestelmillä ei siten ole riittävä ennalta estävää vaikutusta. Ympäristövaliokunta kiirehtiikin alusjäterikosdirektiiviehdotuksen käsittelyä ja voimaansaatamista.

#### *Yhteistyö*

Direktiiviehdotuksen 8 artikkelin mukaan jäsenvaltioiden ja komission on tehtävä yhteistyötä vahvistaakseen yhteiset käytännöt ja menettelytavat öljypäästöjen seurannassa, saastuttajien tunnistamisessa ja käyttökelpoisten todisteiden keräämisessä tuomioistuimenmenettelyä varten. Tarkoitus on muun muassa kehittää menetelmiä

öljyn merkitsemiseksi DNA:n avulla, jotta mereen päästetty öljy voitaisiin yhdistää tiettyyn alukseen.

Ympäristövaliokunta korostaa valtioiden välisen yhteistyön merkitystä. Tällä hetkellä yhteistyö on puutteellista, mikä näkyi esimerkiksi Tanskan ja Ruotsin toimista Bornholmin edustalle äskettäin uponneen kiinalaisen laivan öljypäästöjen torjunnassa.

Valiokunnan mielestä on välttämätöntä kehittää yhteistyötä myös muiden kuin EU-maiden kesken. Suomenlahden ja Itämeren suojelun kannalta oleellista on yhteistyö Venäjän kanssa. Venäjä pitäisi saada mukaan laittomien öljypäästöjen valvontaan. Valtioneuvoston tuleekin neuvotella Venäjän kanssa valvonnan toteuttamisesta sekä toimia myös HELCOMin kautta asiantilan korjaamiseksi.

#### *Muita näkökohtia*

Ympäristövaliokunta on monessa lausunnossa vaatinut toimia Itämeren ja Suomenlahden suojelemiseksi ja laivakuljetusten turvallisuuden parantamiseksi (mm. YmVL 32/2002 vp ja YmVL 4/2003 vp). Valiokunta viittaa aiempiin lausuntoihin ja toistaa kantansa, jonka mukaan valtioneuvoston tulee aktiivisesti toimia Itämeren suojelemiseksi kaikilla tasoilla: Kansainvälisessä merenkulkujärjestö IMO:ssa, HELCOMissa, kahdenvälisin neuvotteluin sekä kansallisin toimin.

Suomen omista toimista valiokunta kiirehtii erityisesti talousvyöhykkeen perustamista Suomenlahdelle ja hallinnollisen sakon käyttöönottoa. Valtioneuvoston tulee valmistella asiaa koskevat esitykset kiireellisesti.

HELCOMin puitteissa tarvitaan toimia öljyjätteen vastaanottolaitteiden parantamiseksi Itämeren satamissa. Tällä hetkellä osa Itämeren satamista on puutteellisesti varustettuja. Satamien puutteellinen varustus on yksi merkittävä syy laittomiin öljypäästöihin. Valtioneuvoston tulee toimia aktiivisesti myös tämän asian korjaamiseksi.

**Lausunto**

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta esittää lausuntonaan,

*että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan ja*

*että valtioneuvosto ottaa huomioon mitä tässä lausunnossa on muutoin esitetty Itämeren merikuljetusten turvallisuuden parantamiseksi (valtioiden välisen yhteistyön kehittäminen, talousvyöhykkeen perustaminen ja hallinnollisen sakan käyttöönotto).*

Helsingissä 10 päivänä kesäkuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

|      |                          |                       |
|------|--------------------------|-----------------------|
| pj.  | Pentti Tiusanen /vas     | Inkeri Kerola /kesk   |
| vpj. | Satu Hassi /vihr         | Kari Kärkkäinen /kd   |
| jäs. | Christina Gestrin /r     | Heikki A. Ollila /kok |
|      | Susanna Haapoja /kesk    | Eero Reijonen /kesk   |
|      | Hanna-Leena Hemming /kok | Satu Taiveaho /sd     |
|      | Tuomo Hänninen /kesk     | Ahti Vielma /kok      |
|      | Antti Kaikkonen /kesk    | Pia Viitanen /sd.     |

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Salme Kandolin.